

Черленяк І.І.

РИЗИКИ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО ПЕРЕХОДУ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

У статті проблему постіндустріального переходу розглянуто на основі моделі економічної самоорганізації. Визначено особливості постіндустріальної фази нової економіки. Постіндустріальний перехід – якісний стрибок через низку бар'єрів росту до нової композиції провідних факторів виробництва, нового смислового ланцюжка цінотворення, нових провідних смислів економічного та соціокультурного життя. Для промоції в українську економіку виробництв постіндустріальної природи необхідна розробка методик оцінювання рівня «постіндустріальності» вітчизняних фірм. А для формування підстав постіндустріального переходу Україні потрібна державно-приватна партнерська система підтримки «популяції» постіндустріальних фірм.

Ключові слова: постіндустріальний перехід, ризики, нова економіка, самоорганізація, фірма, технології, національне господарство.

Постановка проблеми. Практика соціальної модернізації свідчить, що хід, зміст та наслідки економічних зрушень в різних країнах на різних етапах цивілізаційного та соціально-політичного розвитку значно відрізняється. Незважаючи на загальний прогресивний (в розумінні росту енергоозброєності та технічної потужності) тренд розвитку глобального господарства, локальні ситуації стану технологій, науково-технічного прогресу, рівня цивілізації та реального модерніти в окремих національних економіках можуть катастрофічно відставати від фронту прогресу. За таких обставин виникають ризики, що відстаючі країни можуть зникнути з геополітичної карти, перетворюючись у провінції чи фрагменти інших держав. Проблема ризиків економічного «виживання» України загострилася з настанням так званої «нової постіндустріальної економіки».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальну концептуальну модель постіндустріального суспільства почали в 1960 р. розробляти соціологи та політологи країн органічної модернізації на основі оцінювання практики соціально-економічних змін (див. напр. [1-2]). Починаючи з 1980-их рр., соціологи, політологи та економісти країн органічної модернізації почали розробляти аспекти інформаційного суспільства як диверсифікацію ідей постіндустріалізації (див. напр. [3-6].) На початку 2000 рр. проблеми розвитку інформаційного суспільства почали досліджувати і вчені країн наздоганяючої модернізації (див. напр. [7-11]). Дещо інша грань проблеми становлення постіндустріального суспільства розглядається в роботах, що присвячені питанням інноваційного

підходу до розвитку бізнесу та економіки. В них досліджуються питання: змісту інноваційної діяльності в постіндустріальному суспільстві, впливу інновацій на соціальну динаміку суспільства; внутрішніх стимулів організації інноваційних процесів постіндустріального суспільства; взаємозв'язків між інноваціями та стратегією підприємства, місця інновацій у бізнес-моделі (див. напр. [12-15]).

На основі аналізу змісту згаданих робіт та оцінювання практики попередніх історичних етапів модернізації ми робимо висновок, що українському бізнесу підходи фірм країн органічної модернізації не можна буквально копіювати, оскільки «ведуть» вони на ті позиції (країн та фірм) у постіндустріальній економіці світу, які вже зайняті фірмами в процесі органічної модернізації. Для економічних агентів лідируючих країн постіндустріалізація «відбулася-відбувається» як просторова та функціональна експансія з відносно поступовою (десь 50 років) трансформацією змісту економічного функціонування. При органічній модернізації це усе таки не різкий глобальний перехід, а більше кусочно-поступове формування режиму самоорганізації постіндустріалізму та органічне поширення його на всі сфери соціально-економічного життя. Для країн наздоганяючої модернізації режим економічних та технологічних змін сучасного етапу більш «катастрофічний», ризиковий. Це різкий перехід з одної фази до іншої фази розвитку і економіки, і технологій, і соціуму, і майнових відносин. Тому актуальною невирішеною проблемою є дослідження граней змісту цього фазового переходу та економічних індикаторів переходу.

Формулювання цілей статті. Мета роботи – визначення ризиків та викликів технологічного, економічного, управлінського та соціального характеру постіндустріального переходу наздоганяючої трансформаційної економіки України.

© Черленяк Іван Іванович, д.н. з держ.упр., професор, завідувач кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел.: +380993019642, e-mail: cherlenyakjj@mail.ru

Опис основного матеріалу дослідження.

Перша стадія постіндустріального суспільства в країнах органічної модернізації практично формувалася майже у відповідності до уявлень класичної трьох секторної моделі [16,17]. Внаслідок реалізації вигід піднімаючої фази економічного циклу, яка «працювала» в цих країнах в 1950- 2000 рр., склалося ситуативне розуміння того, що постіндустріальне суспільство при органічній модернізації створюється за рахунок істотного зростання доходів широких верств населення. Як результат - сектор виробництва послуг починає економічно переважати сектор виробництва товарів. В свою чергу зростання доходів виникає за рахунок широкого застосування результатів науково-технічного прогресу. При цьому виробничим ресурсом поступово стають інформація та знання. Кілька фінансово-економічних криз на зламі століть продемонстрували, що ситуація набагато складніша. По перше - постіндустріальний розвиток несе не тільки вигоди, але і значні ризики. По друге - три - секторна концепція зростання сервісного сектору в умовах бідності населення в країнах неорганічної наздоганяльної модернізації створює ризик консервації відставання.

У статті «Виникнення інформаційних суспільств» учені з США дають таке визначення ери інформаційного суспільства: «Коли інновації ведуть до перегрупування секторів економіки, змін у людській діяльності, напрямі культурного розвитку, тоді ми можемо вважати, що відбувається революція, і, коли вона закінчиться, ми ступаємо в нову еру. Всі ці та інші драматичні події потрібно віднести на рахунок комунікаційних і комп'ютерних технологій та сучасних телекомунікацій. Ці технології поклали початок новій ері - ері інформаційного суспільства» [14, С. 201]. В Україні уже теж функціонують фірми (ІТ-фірми) які працюють в сегменті економіки знань та інформації. Проте вони попадають лише в сектор сервісу. Адже вони сьогодні ще не мають вітчизняний ареал самовідтворення як самодостатні виробничо-продуктивні організаційні екосистеми. Вони є просто сервісними сегментами закордонних ареалів відтворення постіндустріальної нової економіки. Вони слабо сполучені кібернетичними контурами самовідтворення із реальним сектором економіки України. Чи зможуть вони все ж поступово стати зародками полюсів росту нової постіндустріальної економіки? Як від окремих полюсів росту «перейти» до фази постіндустріального переходу макроекономічної системи? Ми вважаємо – тільки на основі політики та практики економічної самоорганізації.

А.А.Чухно наголошує, що «становлення нового інформаційного постіндустріального способу виробництва супроводжується змінами як у виробництві, так і в суспільно-виробничих відносинах. Такі зміни виявляються у переході до панування нематеріального виробництва, інтелектуалізації праці та виробництва, зміни класової структури суспільства[4, с.5]. Ця позиція близька до позиції Д.Белла, Е.Тоффлера, М.Кастельса. Проте вона потребує розвитку для розробки динамічних альтернатив переходу. Тому треба проводити як розгорнутий аналіз рівноважного стану функціонування, так і аналіз багатопланового змісту режиму переходу.

Образи рушійних сил розвитку реальної економіки уже сформовані двома комплементарними підходами: формаційним та цивілізаційним. Економічна політика урядів та міжнародних організацій базується на системі певних цінностей та раціональностей, скомбінованих із концептів цих двох підходів. Цінності та раціональні мотиви формують розуміння власного призначення в економічній системі усіх її агентів. Ці системи цінностей та раціональностей впливають або з тез формаційного, або з тез цивілізаційного підходу. Системи цінностей та раціональностей через механізми формування урядовою економічною політикою змісту «реформування» впливають на композицію доступних альтернатив економічного розвитку. Рефлексія на цю політику економічних агентів відображає розуміння або нерозуміння ними ризиків, бар'єрів, можливостей, суперечностей та колізій економічного розвитку. Колізій та бар'єрів постсоціалістичного постіндустріального переходу.

Для аналізу природи та типажу бар'єрів використовуємо діалектичний та тріадний підходи. На основі застосування логіки діалектики Гегеля розвиток діади «людство-людина» можна пояснювати «протиборством» економічного начала та соціального начала. А на основі тріадного підходу до проблем еволюції можна сформулювати такі актуальні цивілізаційні тріади: «господарське начало - організаційне начало - економічне начало»; «економічне начало - організаційне начало – соціальне начало». Причому, між ланками цих тріад діє не суто «боротьба протилежностей», а конкурентно-партнерські змінні режими взаємодії (протиборство-поглинання - підсилення). У цьому зв'язку розглянемо проблему постіндустріального переходу на основі концептуальної моделі економічної самоорганізації. У запропонованій нами моделі основою економічної самоорганізації є структурно, динамічно та алгоритмічно складний турбулентний фазовий простір: господарство – технологія – техніка – капітал – фінанси –

природні ресурси - людські ресурси - соціальний капітал - гуманітарний капітал - інформаційний ресурс – інформаційний капітал. У моделі постулюємо, що у свою чергу динамічна та алгоритмічна складність генерується взаємодією-взаємодією фіктивної, віртуальної, реальної економік та інститутів соціального і державного управління. Програми реформування, урядова економічна політика повинні би формувати алгоритмічну та контролювати динамічну складність.

При оцінці змісту та ролі базових ідей урядового реформування у фокусі проблеми бар'єрів постіндустріального переходу зауважимо таке. Постсоціалістичний український Уряд формально заперечує марксизм як економічну ідеологію. І на цій основі фактично руйнує соціальність економіки та держави за рахунок перерозподілу бюджетних ресурсів олігархам. Але при артикуляції суспільству соціального змісту своїх «Реформ економіки» сподівається, що спрацює гібрид ортодоксального марксизму та лібералізму. Чому у Уряду та його радників-олігархів (які вчилися в радянських вузах) такі сподівання? Думається тому, що проблема економічних змін ними спрощена штампами форміційного підходу індустріальної епохи, трактується як проблема зміни характеру та способів привласнення засобів виробництва та продуктів праці. В урядовій ліберальній ідеології вітчизняного капіталістичного реформування наголошується, що саме виробничі відносини «власності капіталіста» на засоби виробництва та «власності робітника» на свою працю складають базис економічної системи. Урядовими реформаторами приймається, що в сучасних умовах, як і в ранню індустріальну епоху, усе ще у якості ведучого фактора прогресивних змін економічної системи виступають саме зміни в згаданому базисі. Тому «наш уряд» з метою «безальтернативного» підвищення «ефективності власності», підвищення фондівіддачі в т.д. пропонує наполегливо приватизацію державних підприємств. (Причому насамперед тих, що займають вигідне монопольне становище). В індустріально-капіталістичних умовах мінімізації ролі віртуальної та фіктивної економік такий тип самоорганізації поступово спрацьовує як храповик, який павутиноподібно спрямовує економіку до центру павутини ринково-рівноважної економіки. Але в умовах квазі-рівноважливості для економічної динаміки усіх трьох компонент триади «реальна економіка – фіктивна економіка – віртуальна економіка» правила самоорганізації економіки міняються. Погіршує збіжність до умов самоорганізації і те, що економічна система України сьогодні не збалансована у форматі «вхід-вихід» і тому не

саморегулятивна. Баланс порушується офшорним відтоком капіталу, корупційними схемами знецінення ресурсів, політико-економічними монополіями. Відбувається згорання індустріальних виробничих потужностей. Реальний капіталізм в Україні не виникає, індустріалізація не зростає якісно, постіндустріальний перехід не наближається.

Для розв'язання проблеми формування передумов постіндустріального переходу уряду, бізнесу та суспільству потрібно виробити розуміння змісту економічних змін саме на фазі постіндустріального переходу. Тут є певні утруднення, оскільки економічний розвиток «уповноваженими органами та службами» фактично ототожнюється із вимірюванням параметрів економічного функціонування. (Статистика служить політикам). Але порівнюючи на практиці які зміни відбулися за п'ять, два та навіть за один рік у виробничих процесах передових фірм, у процесах ведення домогосподарства та у сервісі внаслідок пришвидшених сучасністю темпів технологічного розвитку ми все ж можемо зробити певні висновки. На рівні системологічного аналізу феноменології економічної дійсності видно, що зміни проявляються: у зміні спектру сучасних, модних та престижних товарів, в зміні спектрів потрібної для задоволення життєвих потреб і фірм і домогосподарств видів продукції, в зміні технічного оснащення, ускладненні технологій та розширення діапазону їх застосування, фундаментальної зміни ринкової вартості видів виробництв, тощо. А оскільки товар є клітиною організму ринкової економіки, то саме зміна його видової різноманітності (популяції) визначає зміну тканин економічного організму.

На аналітичному рівні зміна видової різноманітності товарів кореспондується із зміною агрегованих показників балансу попиту та пропозиції, зміною інтересів та об'єктів зацікавленості інвесторів, зміною структури ринків виробництва та споживання. Економічні зміни тим самим виражаються у зміні системних характеристик функціонування агентів, інститутів, організацій, структур. При цьому змінюються параметри технологічного розвитку, продуктивності праці, з'являються нові види діяльності, сектори економіки, стиль життя, виникають нові форми комунікації, обробки інформації. Які зміни необхідно забезпечити для постіндустріального переходу наздоганяючої економіки? Які ризики виникають від ігнорування викликів змін? Часткові відповіді на це дають характеристики фінальних станів (атракторів) до яких приходять самоорганізаційна система внаслідок змін.

Картина домінування «західних» постіндустріальних товарів та «китайських» індустріальних товарів в гіпермаркетах України формально є мізансценою нашого «успішного» постіндустріального переходу. Дійсно у рамках тренду постіндустріального економічного переходу така зміна структури товарного спектру сукупного попиту відображає певні позитивні цивілізаційні зміни та соціальні зміни у розумінні еволюції змісту життєвих цілей вітчизняних соціальних груп. Це відображає зміну розуміння змісту цивілізаційного комфорту домогосподарствами, що «паралельно» належні як індустріальній, так і постіндустріальній економікам як споживачі. Тому в форматі споживання наздоганяюча економіка України уже готова до інтеграції з ЄС. (Але це не постіндустріальний перехід!!)

Наскільки постіндустріальна українська економіка у форматі виробництва? Судячи за спектром виробництва вітчизняних високотехнологічних товарів економіка України ще явно не готова. Тоді ж яким чином забезпечити платіжний баланс між продукцією українського «міксу» фірм індустріальної та до-індустріальної епох та продукцією фірм постіндустріальної та індустріальної епох країн ЄС, США, Японії? Треба врахувати, що до числа найважливіших чинників зростання відноситься і сукупний попит суспільства, зміна якого проявляється через рівень сукупних витрат. В Україні сукупний попит суспільства деформований систематичним «збіднінням» внутрішнього ринку за рахунок використання фінансово-промисловими групами схем трансфертного ціноутворення до агрегатів та ланок реальної економіки. Що, зрештою, приводить до домінування на українському ринку високотехнологічних високорентабельних товарів виробників інших країн.

Економіки провідних країн перебувають уже на стадії завершення фази постіндустріального переходу. Ця фаза має кілька форматів змісту економічної самоорганізації. Що із практики лідерів можемо прояснити у фокусі концептів моделі економічної самоорганізації для наздоганяючої економіки? Насамперед, потребу зміни формату формування ланцюжка ціноутворення: вартість - корисність - цінність - ціна – ціноутворення фірми - ціна продаж. Друге, - забезпечення комплексності дії інституційного та ринкових механізмів стимулювання: «самоорганізації - зміни складності технології - складності економіки – складності суспільства». Третє - на основі порівнювання якості агентів конкуренції потрібно оцінити те, що «коли і як» вітчизняне господарство зможе наблизитися до умов достойного та результативного постіндустріального переходу. А практичний

результат буде залежати від того, яким чином і за яким сценарієм відбудуться фундаментальні економічні зміни в Україні. Зміни як вздовж осі зростання реального конкурентного капіталізму, так і вздовж осі технологічних новацій. Залежати від того, чи це будуть депресивні хаотичні зміни, «спровоковані» глобальним трендом розвитку постіндустріальної економіки, чи це будуть прогресивні зміни, створені, стимульовані алгоритмами економічної політики Уряду та підтримані ініціативами вітчизняного малого, середнього і великого бізнесу.

При пошуку «активних», тобто випереджувальних альтернатив економічної політики треба виходити з того, що у нових умовах алгоритмічна та динамічна складність комплексного фазового простору вищезначеної моделі самоорганізації взаємодіють як «ігрове поле» позитивних та негативних ризиків. За рахунок цього в умовах постіндустріальної економіки при ефективній «співпраці» фіктивної, віртуальної та реальної економік з'являються нові вагомні чинники економічного зростання та нові фактори економічних змін в цілому. Наприклад, у США, ФРН, Японії ще з 1990 рр. почалося створення цілісних людино-машинних комплексів, у які впроваджуються нові перспективні технології з врахуванням особливостей соціокультурного середовища. Час показав, що бізнес-системи фірм цих провідних капіталістичних країн за таких умов усе більше орієнтуються на венчурні пошуки, на таке самоуправління власним розвитком, яке стимулює технологічний підйом реальної економіки, покращує якість ділового циклу реальної економіки сучасного капіталізму.

А у нас з ще 1990 р. «недокапіталістична» реальна економіка України в затяжній кризі. Квазі-капіталістична фіктивна економіка теж уже погрузла в кризу і без кредитів МВФ недієздатна. Для виходу з криз національне господарство потребує технологічного та організаційного переходу у нову якість. На якій смисловій основі зможе відбутися «виробничий» постіндустріальний перехід в наздоганяючій трансформаційній економіці України? Насамперед на основі раціонального прояснення і урядовими, і діловими колами, і громадянським суспільством смислового ядра того, чим відрізняється постіндустріальна цивілізація від індустріальної. І які «перехідні зрушення» треба забезпечити в тріаді економіка-господарство-політика. Причому це прояснення треба робити не на зверхньо-споглядальному рівні, а у контексті розробки альтернатив макроекономічних, технологічних, інфраструктурних програм створення полюсів росту тих бізнес-систем, що доцільні та необхідні для постіндустріального переходу. Це прояснення

треба робити так, щоб далі жодна гривня не була вкрадена через офшорні схеми від національної економіки, яка «готується» до постіндустріального переходу.

Групу характеристик, які визначають відмінність поточного існуючого стану від того кінцевого стану, до якого має прийти економіка та господарство після «включення» режиму самоорганізації економічних змін, доцільно в залежності від проектного завдання розглядати на кількох класифікаційних базах: особливості, бар'єри, ризики, виклики. Якщо говорити про перший етап – етап прояснення проблем, – то насамперед треба визначити відмінності-особливості між вхідним і вихідним станом самоорганізації. У фокусі цих проблем сформулюємо ті особливості змісту компонент сукупності ризиків-викликів постіндустріальної нової економіки, які найбільш важливі в умовах організації підстав наздоганяючого модернізаційного переходу.

Перша особливість - це зміна суті діяльності фірми як організаційної основи реальної економіки та рефлексії способів та результатів взаємних систем «господарювання – інфраструктура – технологія виробництва – сервіс». Основою економіки фірми в індустріальній цивілізації є або процес масштабного виробництва енергії та сировини для тиражування, або сам процес тиражування. У новій постіндустріальній економіці значення тиражування змістовно трансформується. При цьому падає корисність, цінність та ціна низько кваліфікованих ресурсів праці і «грубої» сировини та енергії. Зростає роль локальних (індивідуальних) систем інфраструктури та систем технології. Значення масштабів тиражування як джерела вигоди нівелюється тим, що у постіндустріальній економіці навіть «невелика» фірма може локально технологічно створювати продукт, який володіє новизною і значущістю в масштабах всього людства. І це дуже важлива особливість постіндустріального переходу. У термінах концептів створення вартості формаційного підходу, можна сказати, що знову науково-дослідна, евристично-пошукова праця набуває загальний характер. Але при цьому реалізується локально. Насамперед у фірмах венчурного типу.

Це базова системна технологічна новація, оскільки в індустріальній економічній фазі продукти загальної цінності «централізовано» виробляла лише фундаментальна наука. Вона була ніби «вище» діючого основного економічного укладу (наприклад як Академія наук СРСР), хоча поступово і ставала безпосередньою продуктивною силою, вписуючись в ці уклади за рахунок створених нею нових технічних та технологічних

можливостей. Тому постіндустріальний перехід потребує зміни економічної позиції та ролі науки. Але не потребує «бюджетного» нищення науки Урядом.

Друга важлива особливість – це виникнення в новій економіці феномену «розумних заводів» та масштабних соціально-господарських комплексів: «розумних» міст, «розумних» торгових мереж, «розумних» транспортних систем і т.д. Це стимулює швидке повернення процесу виробництва до багатих країн, чим ближче до багатих споживачів. Що означає скорочення інвестицій в Україну.

Третя особливість: нова швидкість зміни фаз виробничого циклу та логістична адаптивність масштабу виробництва до швидкозмінних потреб сегментів ринків. А це зміна функціональних стратегій конкуренції фірм.

Четверта - зміна соціальних організаційних технологій масштабування виробництва та просторового розвитку територій. Як вище вказувалося, у економічній системі індустріальної епохи в основі виробництва вартості лежав процес «багатотиражного» виробництва на основі створеного наукою експериментального зразка. На розвинутій фазі індустріальної епохи ефективно управління реальною економікою полягало в тому, щоб швидко перетворити отриманий від «науки» зразок у технологію, цю технологію тиражувати, її масово відтворити. Далі швидко продати, довести до споживача. Так установився економіко-управлінський феномен, що отримав назву індустріальних соціальних технологій. На основі індустріальних соціальних технологій планувався ріст міст, сіл та інших просторових комплексів. Індустріальні соціальні технології передбачали спочатку будівництво місто - утворюючих виробництв, а далі розбудову цивілізаційного наповнення міста. В постіндустріальну епоху на перший план виходить соціальна технологія розбудови цивілізаційного соціального середовища як субстрату постіндустріальної самоорганізації.

П'ята – безперервна «глокальна» диверсифікація виробництва. Вона проявляється у відкритті новими знаннями та мережами індивідуально-соціальних організаційних технологій, при якому потенційно кожен постіндустріальний виробник може створювати у межах своєї «креативної особливості» фундаментально новий продукт. З одного боку, цей продукт має новизну і значущість в масштабах всього людства. З іншого боку, споживачів для нього, можливо, мало, але зате ці споживачі використовують новий продукт для того, щоб поширювати свої інтереси через мережі в глобальному масштабі.

Шоста – людинорозмірність продуктивних сил постіндустріального виробництва. Тобто, новим системно-динамічним доданком до традиційних продуктивних сил економічної системи (як доповнення та часткове заперечення «класових» продуктивних сил формаційної моделі) стають в постіндустріальній економіці феномени людинорозмірності ключових агрегатів виробничого механізму. Сьогодні оцінка перспектив, розробка нового рішення, реалізація проекту, вибір способів реалізації залежить від швидкості прийняття рішень, таланту, знань, компетенції людини (або невеликої групи). Це передбачає новий рівень економічної та соціальної свободи індивідів. І одночасно потребує нового рівня соціальної та економічної відповідальності індивідів.

Сьома - смислова зміна ланцюжків системи ціноутворення. Вона полягає в тому, що схеми ціноутворення індустріальної епохи майже завжди прирівнювали вартість інтелектуального продукту до нуля в окремо взятій партії товару. При постіндустріальному переході необхідно щоразу проектувати трансформацію інтелектуальної компоненти продукту виробництва у формат товару в кожному технологічному та економічному процесі індивідуально, людинорозмірно.

Восьма – особливість технології вибору цілей розвитку фірм. Відмінність постіндустріальної та індустріальної економік задається також відмінністю систем цілепокладання: індустріальна економіка на протязі життєвого циклу фірми ставить та реалізує переважно видимі цілі економіки та господарського розвитку, означені фундаментальною наукою, а постіндустріальна на протязі життєвого циклу фірми ставить та реалізує невидимі цілі інноваційного технологічного розвитку галузі.

Дев'ята – мережевно-інформаційне формування залежності клієнта від масових трендів споживання. Формується система програмування свідомості та підсвідомості клієнта. Клієнти поступово усе більше готові фінансувати продукти і послуги нових секторів економіки, оскільки хочуть долучитися до образу цивілізованості, успішності, «продвинутості», що формує ланцюгові потреби споживача на ринку нових товарів і послуг.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В країнах органічної модернізації постіндустріальний перехід забезпечується за рахунок більш-менш поступової органічної зміни провідних технологічних укладів та за рахунок зміни ролі кваліфікованого людського фактора в умовах інформаційного, роботизованого, автоматизованого та адаптивного характеру виробництва товарів та послуг. Тут виникли розумні заводи та індивідуальні творчі науково-

технологічні майстерні, які швидко стануть основою нового глобального економічного укладу. В результаті принципово зміниться ціна та роль допоміжного сервісу (ручна праця, обслуговування комфорту, ремесла, мистецтво). Підвищиться роль основного технологічного сервісу та роль локального «розумного» виробництва. Українські «зовнішні» та «внутрішні» заробітчани вже стануть мало потрібними ЄС, їхні заробітки впадуть, - вони не зможуть доповнювати дохідну частину українського бюджету.

Постіндустріальний перехід для наздоганяючої економіки – це якісний швидкий стрибок через низку бар'єрів росту до нової композиції провідних факторів виробництва, нового смислового ланцюжка цінотворення, нових провідних смислів економічного та соціокультурного життя. Він потребує концентрації фінансових ресурсів навколо полюсів росту. Тому постіндустріальний економічний перехід в Україні неможливий без постіндустріального владноуправлінського «переходу», оскільки роль управління та адміністрування змінами, незважаючи на самоорганізацію та спонтанність ринку, зростає. Уряду для наздоганяючої української економіки необхідно наполегливо починати готувати зміст та умови постіндустріального переходу. Для промоції в українську економіку зародкових самоорганізованих гомеостатичних виробничих систем постіндустріальної природи необхідна розробка методик класифікації та запровадження алгоритмів оцінювання рівня «постіндустріальності» вітчизняних фірм та їх продукції на рівні державних та суспільних інститутів. Для формування підстав постіндустріального переходу Україні в умовах модернізації навздогін потрібна державно-приватна партнерська система економічно ефективною підтримки популяції постіндустріальних фірм, з наступною оцінкою результатів підтримки на основі розроблених методик та алгоритмів поквартально. Причому із збереженням компонент комерційної таємниці фірм.

Постіндустріальний перехід України неможливо забезпечити без умов справедливої конкуренції. Для формування цих умов необхідно суспільними зусиллями «відмінити» монополістичне та олігополістичне перекроювання бюджетних потоків на користь сировинно-затратних фірм. Для цього необхідна нова система оцінювання вкладу «постіндустріальних фірм» в зростання національного господарства. Потрібна методика оцінювання реального рівня «постіндустріальності» національного господарства як динамічної макросистеми.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М. : Academia, 1999. – 956 с.
2. Тоффлер Елвін. Третя хвиля / З англ. пер. А. Євса. - К.: Вид. дім "Всесвіт", 2000. - 480 с.
3. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
4. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли / Б. Гейтс. – М.: Эксмо, 2007. - 477с.
5. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество/ Дж. Гелбрейт – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 602 с.
6. Beck, U. The cosmopolitan perspective: sociology of the second age of modernity / U. Beck // The British Journal of Sociology. Special issue: Sociology Facing the Next Millennium – 2000. – Vol. 51, № 1. – P. 79 -105.
7. Інноваційна стратегія українських реформ/ А.С. Гальчинський, [та ін.]. – К.:Знання України, 2004. – 338с.
8. Глазьев С. Ю. Выбор будущего : монография / С. Ю. Глазьев. – М.:Алгоритм, 2005. – 352 с.
9. Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы / В.Л. Иноземцев. – М. : Логос, 2000. – 304 с.
10. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України : монографія / А.А. Чухно. – К. : Логос, 2003. – 631 с.
11. Гончаренко О. Постіндустріальний розвиток національної економіки //Економічний аналіз.—Випуск 5.—К.: Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана. – 2010. – С. 123-130.
12. Teece, D.J. Business Models, Business Strategy and Innovation. Long Range Planning, / D.J. Teece // №43: – 2010. P. 172–194.
13. Vil J., MacGregor S. Business Innovation: What it brings. What it takes./ J. Vil, S.MacGregor // Barselona: IESE Business School. – 2010. , 8 p.
14. Dordick H.S., Wang G. The Information Society: A Retrospective View. /S.Dordick, G. Wang // Newbury Park – L., 1993. – 472 p.
15. Володіна В.О. Інноваційні інтереси підприємництва як невід’ємна складова постіндустріальної економіки / В.О. Володіна. – Актуальні проблеми економіки. 2015, №1 (163) с. 8-14.
16. Clark C. The condition of economic progress/ C.Clark // London: Macmillan, 1957. - 720 p.
17. Fisher A.G.B. Economic progress and social security/ Fisher Fisher,/London. -1945. - 362 p.

REFERENCES

1. Bell D. (1999) *Gryadushchee postindustrialnoe obshchestvo. Opyt sotsialnogo prognozirovaniya [The forthcoming post-industrial society. Experience in social forecasting]*. Moscow: Academia [in Russian].
2. Toffler Elvin. (2000) *Tretja khvylja [The third wave]*. Kyiv: dim «Vsesvit» [in Ukrainian].
3. Kastels M. (2000) *Informatsionnaya epokha: ekonomika, obshchestvo i kultura [The information age: economy, society and culture]*. Moscow: GU VshE [in Russian].
4. Geyts B. (2007) *Biznes so skorostyu myslj [Business at the speed of thought]*. Moscow: Eksmo [in Russian].
5. Gelbreyt Dzh. (2004) *Novoe industrialnoe obshchestvo [The new industrial state]*. Moscow: ООО «Izdatelstvo AST» [in Russian].
6. Beck, U. The cosmopolitan perspective: sociology of the second age of modernity / U. Beck // The British Journal of Sociology. Special issue: Sociology Facing the Next Millennium / J. Urry (ed.). – 2000. – Vol. 51, № 1. – P. 79 -105.
7. Ghaljchynsjkyj A. S. (2004) *Innovacijna strateghija ukrajinsjkykh reform [The innovative strategy of Ukrainian reforms]* Kyiv: Znannja Ukrainy [in Ukrainian].
8. Glazev S. Yu. (2005) *Vybor budushchego [The choice of the future]* Moscow: Algoritm [in Russian].
9. Inozemtsev V. L. (2000) *Sovremennoe postindustrialnoe obshchestvo: priroda, protivorechija, perspektivy [The modern post-industrial society: nature, contradictions, prospects]* Moscow: Logos [in Russian].
10. Chukhno A. A. (2003) *Postindustrialjna ekonomika: teorija, praktyka ta jikh znachennja dlja Ukrainy [Post-industrial economy: theory, practice and their importance for Ukraine]* Kyiv: Loghos [in Ukrainian].
11. Ghoncharenko O. (2010) Postindustrialjnyj rozvytok nacionaljnoji ekonomiky [Post-industrial development of national economy]. *Ekonomichnyj analiz.*—Vypusk 5.—Kyiv: Kyjivsjkyj nacionaljnyj ekonomichnyj universytet im. V. Ghetjmana. 123-130. [in Ukrainian].
12. Teece, D.J. Business Models, Business Strategy and Innovation. Long Range Planning, / D.J. Teece // №43: – 2010. P. 172 – 194.
13. Vil J., MacGregor S. Business Innovation: What it brings. What it takes./ J. Vil, S.MacGregor // Barselona: IESE Business School. – 2010. – 8 p.
14. Dordick H.S., Wang G. The Information Society: A Retrospective View. /S.Dordick, G. Wang //Newbury Park – L., 1993. – 472 p.
15. Volodina V.O. (2015) Innovacijni interesy pidpryjemnyctva jak nevid'jemna skladova postindustrialjnoji ekonomiky [Innovative business interests as an integral part of post-industrial economy]. *Aktualjni problemy ekonomiky – Bulletin of actual economic problems*, 1(163), 8-14 [in Ukrainian].
16. Clark, C. The condition of economic progress, Macmillan, London. 1957. - 720 p.
17. Fisher A.G.B. Economic progress and social security, London. 1945. - 362 p.